

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 6/2021. (II. 19.) AB HATÁROZATA

a Kúria Pfv.IV.21.163/2018/4. számú, valamint a Fővárosi Törvényszék 70.P.22-286/2016/13. számú ítéletei alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Czine Ágnes, dr. Horváth Attila, dr. Pokol Béla, dr. Salamon László és dr. Szívós Mária* alkotmánybírók párhuzamos indokolásával – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Kúria Pfv.IV.21.163/2018/4. számú ítélete, valamint a Fővárosi Törvényszék 70.P.22-286/2016/13. számú ítélete alaptörvény-ellenesek, ezért azokat megsemmisíti.

Az Alkotmánybíróság elrendeli e határozatának közzétételét a Magyar Közlönyben.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján a IV/572/2020. számú ügy indítványozója (dr. Frivaldszky Gáspár) alkotmányjogi panaszában az Alaptörvény IX. cikk (4) és (5) bekezdésének sérelmére hivatkozással a Kúria Pfv.IV.21.163/2018/4. számú ítélete (a továbbiakban: a Kúria ítélete), a IV/706/2020. számú ügy két magánszemély indítványozója jogi képviselőjük (dr. Sobor Dávid ügyvéd) útján 2020. április 15-én benyújtott alkotmányjogi panaszában pedig az Alaptörvény II. cikkének, IX. cikk (4)–(5) bekezdésének és XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelmére hivatkozással a Kúria ugyanezen, fent hivatkozott számú ítélete, valamint a Fővárosi Törvényszék 70.P.22-286/2016/13. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte.
- [2] Az indítványozók egy 2016-ban megtartott, a teljes lengyel abortusztilalmat támogató lengyel katolikus egyházi állásfoglalás elleni tüntetésen előadott performansz miatt indítottak keresetet, amelyben azt kérték, hogy a bíróság állapítsa meg, hogy a felperesek személyisége lényeges vonásának minősülő katolikus vallási közösséghez tartozáson keresztül az alperesek megsértették a felperesek emberi méltóságát és a vallás szabad gyakorlásához való jogát azzal, hogy – később az interneten közzétett – előadásuk keretében egyikük áldoztatást imitálva egy „abortusztabletta” feliratú zacskóból fehér tablettát helyezett a másik két alperes nyelvére a „Krisztus teste” kijelentés kíséretében. A Fővárosi Törvényszék a keresetet elutasította. A felperesek fellebbezése nyomán eljáró Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta, és megállapította, hogy az alperesek megsértették a felperesek emberi méltóságát és vallásszabadsághoz fűződő jogát. Az alperesek felülvizsgálati kérelme alapján eljáró Kúria mint felülvizsgálati bíróság ítéletében a másodfokú ítéletet hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú ítéletet helybenhagyta. Indokolásában hivatkozik arra, hogy a művi terhességmegszakítás engedélyezése körüli társadalmi vitában a véleményét határozottan kinyilvánító egyház, annak tagjai és az adott vallási közösséghez tartozó hívők is a közszereplőkhöz hasonlóan, szélesebb körben kötelesek a markáns kritikát is tőnni.
- [3] Az indítványozók álláspontja szerint a Kúria ítélete sérti az emberi méltósághoz való jogukat, a véleménynyilvánításhoz való jog gyakorlására vonatkozó alkotmányos korlátozást és a tisztességes eljáráshoz való jogot.

- [4] 2. Az ügyek tárgyi összefüggésére tekintettel az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszokat az Abtv. 58. § (2) bekezdése alapján egyesítette és egy eljárásban bírálta el.

II.

- [5] 1. Az Alaptörvénynek az indítványokban megjelölt rendelkezései:

„II. cikk Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”

„IX. cikk (4) A véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat mások emberi méltóságának a megsértésére.

(5) A véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat a magyar nemzet, a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösségek méltóságának a megsértésére. Az ilyen közösséghez tartozó személyek – törvényben meghatározottak szerint – jogosultak a közösséget sértő véleménynyilvánítás ellen, emberi méltóságuk megsértése miatt igényeiket bíróság előtt érvényesíteni.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

- [6] 2. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) bírósági ítéletben értelmezett rendelkezése:

„2:54. § (5) A közösség bármely tagja jogosult a személyisége lényeges vonásának minősülő, a magyar nemzethez, illetve valamely nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösséghez tartozásával összefüggésben a közösséget nagy nyilvánosság előtt súlyosan sértő vagy kifejezésmódjában indokolatlanul bántó jogsérelem esetén a jogsértés megtörténtétől számított harmincnapos jogvesztő határidőn belül személyiségi jogát érvényesíteni. A közösség bármely tagja a jogsértéssel elért vagyoni előny átengedésének kivételével a személyiségi jogok megsértésének valamennyi szankcióját érvényesítheti.”

III.

- [7] Az Abtv. 56. §-a alapján az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörében vizsgálja az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényben előírt tartalmi feltételeit, különösen a 26–27. § szerinti érintettséget, a jogorvoslat kimerítését, valamint a 29–31. § szerinti feltételeket.
- [8] A vizsgálat során az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványok határozott kérelmet tartalmaznak, és megfelelnek a törvényben előírt alaki és tartalmi követelményeknek [Abtv. 52. § (1b) bekezdés, (5)–(6) bekezdés].
- [9] Az indítványozók a bírói döntés(ek) alaptörvény-ellenességét két fő indokkal támasztották alá: egyrészt, a bíróságok nem vették figyelembe, hogy az alperesek sértő cselekményükkel konkrét véleményt nem fejeztek ki; másrészt, a vallási közösség tagjait a közszereplőkhöz hasonló, fokozott tűrési kötelezettséggel terheltek.
- [10] A Kúria ítéletét a IV/572/2020. számú ügy indítványozója 2020. január 2-án vette kézhez, indítványát az elsőfokú bíróság útján 2020. február 17-én, határidőben terjesztette elő. A IV/706/2020. számú ügyben az indítványozók jogi képviselője a Kúria döntését nem vette át, a kézbesítési fikció 2020. január 13-án állt be, ehhez képest az indítványt 2020. március 12-én, szintén határidőben nyújtotta be az elsőfokú bírósághoz. A támadott bírói döntés Alaptörvénnyel való összhangjáról az Alkotmánybíróság még nem döntött. Az indítványozók az Alaptörvényben biztosított jogainak sérelmére is hivatkoznak; a sérelem az ügy érdemében hozott döntés folytán következett be velük szemben; a bírósági eljárásban felperesek voltak, ezért érintettnek minősülnek. Az indítványozók a jogorvoslati lehetőségeiket kimerítették.
- [11] A bírói döntést érdemben befolyásoló és egyben alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésnek minősül annak az eldöntése, hogy a vallási közösséghez tartozó személyek a vallási közösségüket sértő véleménynyilvánítást milyen mértékben kötelesek eltérni (Abtv. 29. §).

- [12] A fentiek alapján az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt – az Ügyrend 31. § (6) bekezdését alkalmazva, külön eljárás mellőzésével – befogadta és érdemben elbírálta.

IV.

- [13] Az alkotmányjogi panaszok megalapozottak.

[14] 1. Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panasz elbírálásának kiindulópontjaként hangsúlyozza, hogy „az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint nem vizsgálja, hogy a bírói döntés indokolásában megjelölt bizonyítékok és megjelenő érvek megalapozottak-e, a jogalkalmazó helytállóan értékelte-e ezeket a bizonyítékokat és érveket, illetve a konkrét ügyben a bírói mérlegelés eredményeként megállapított tényállás, valamint az abból levont következtetés megalapozott-e, mint ahogy azt sem vizsgálja, hogy bíróságok jogértelmezése helyesen illeszkedik-e jogági dogmatika elfogadott szabályaihoz” {lásd 3207/2015. (X. 27.) AB végzés, Indokolás [12]; illetve 3067/2016. (IV. 11.) AB végzés, Indokolás [18]; 3117/2016. (VI. 21.) AB végzés, Indokolás [16]}. Ennek megfelelően a jelen ügyben az Alkotmánybíróság nem azt bírálta el, hogy az indítványozók mint felperesek által kifogásolt konkrét alperesi cselekmény megsértette-e a katolikus vallási közösséget, és ezen keresztül az indítványozók emberi méltóságát. Ezeknek a kérdéseknek a vizsgálata túlmutat az Alkotmánybíróság hatáskörén. Az alkotmányjogi panasz eljárásban az Alkotmánybíróságnak a Ptk. és az Alaptörvény vonatkozó rendelkezéseinek együttes értelmezését kellett elvégeznie, és azt megvizsgálnia, hogy a támadott ítélet mennyiben maradt az alkotmányos értelmezés tartományában.

[15] 2. Az Alaptörvény 28. cikke szerint a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. A jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban a jogszabály preambulumát, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni.

[16] Az Alkotmánybíróság a fentiek alapján elsőként azt vizsgálta meg, hogy – az indítvány által felvetett összefüggésekben – hogyan értelmezendő a Ptk. 2:54. § (5) bekezdése az Alaptörvény II. cikkével és IX. cikk (4)–(5) bekezdésével összhangban.

[17] A Ptk. 2:54. § (5) bekezdése szerint „[a] közösség bármely tagja jogosult a személyisége lényeges vonásának minősülő, a magyar nemzethez, illetve valamely nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösséghez tartozásával összefüggésben a közösséget nagy nyilvánosság előtt súlyosan sértő vagy kifejezésmódjában indokolatlanul bántó jogsérelem esetén a jogsértés megtörténtétől számított harmincnapos jogvesztő határidőn belül személyiségi jogát érvényesíteni”.

[18] A Ptk. 2:54. § (5) bekezdése a Polgári Törvénykönyvről szóló T/7971. számú törvényjavaslathoz előterjesztett módosító javaslat(ok) alapján vált a törvény részévé. A T/7971/215. számú bizottsági módosító javaslat a rendelkezést akként állapította volna meg, hogy „[a]z egyén személyiségét meghatározó közösséget érő jogsérelem esetén a közösség bármely tagja jogosult személyiségi jogot érvényesíteni, feltéve, hogy a jogsérelem alkalmas arra, hogy a közösség tagjaiban megalapozottan fenyegetettség érzését keltse”. A javaslat indokolása szerint a rendelkezés megteremti a kollektív defamáció elleni polgári jogi védelem lehetőségét. A rendelkezés végleges – ma is hatályos – szövege azonban a T/7971/226. számú, zárószavazás előtti módosító javaslat elfogadásával került a törvénybe. A módosító javaslat indokolása szerint „[a] kollektív személyiségi jogvédelmet csak bizonyos alapjogok esetében indokolt lehetővé tenni, ellenkező esetben a véleménynyilvánítás szabadsága szenvedne sérelmet. A kollektív személyiségi jogvédelmet korlátok közé kell szorítani, vagyis biztosítani kell, hogy csak indokolt és kirívó jogsértés kerüljön szankcionálásra.” A jogérvényesítési lehetőséget korlátozó egyes feltételek célját az indokolás a következők szerint határozta meg: „a) A »személyisége lényeges vonásának minősülő« jogsértés szöveg beiktatása azért szükséges, hogy csak komoly esetben és csak ténylegesen a közösséghez tartozók kapjanak jogvédelmet. b) A »nagy nyilvánosság előtt« fordulat alkalmazása azt a célt szolgálja, hogy perszonális kapcsolatok és magánbeszélgetések ezen a címen ne kerüljenek bírósági tárgyalóterembe. c) A »súlyosan sértő vagy kifejezésmódjában indokolatlanul bántó« jogsérelem szöveg alkalmazása azért szükséges, mert a kritika bizonyos szintjét egy közösségnek is túrnie kell. d) Harmincnapos jogvesztő határidő közé szükséges szorítani az igényérvényesítést a parttalan perlés veszélye miatt, ugyanis az elévülési időn belül a közösség akár minden tagja ugyanazon a jogcímen számtalan pert indíthatna. A határidő bevezetésével a perek száma ésszerűen korlátozható és a perek egyesíthetőek; tekintettel arra, hogy az érvényesíteni kívánt jog ugyanaz.”

- [19] Az Alaptörvény IX. cikk (4) és (5) bekezdésének hatályos szövegét Magyarország Alaptörvényének negyedik módosítása (2013. március 25.) állapította meg. A Magyarország Alaptörvényének negyedik módosításáról szóló T/9929. számú javaslat indokolása kifejti, hogy „[a] Javaslat alaptörvényi szinten kívánja rögzíteni, hogy a véleménynyilvánítási szabadság külső korlátja lehet az emberi méltóság, másrészt meg kívánja teremteni az alkotmányos alapjait annak, hogy a közösségek méltóságának megsértése esetén polgári jogi eszközökkel lehessen szankcionálni a gyűlölködő megnyilvánulások bizonyos eseteit. Az Alkotmánybíróság erre vonatkozó korábbi gyakorlata világossá tette, hogy törvényi szinten nem biztosítható hatékony fellépés a gyűlöletbeszéddel szemben, ezért azt az Alaptörvény módosításával indokolt megalapozni. A Javaslat a rendelkezésben felsorolt közösségek méltóságát sértő közlésekkel szemben igénybe vehető jogi eszközök kialakításának az alkotmányos szabályait rögzíti. A hazai bíróságok egységesnek mondható jogalkalmazási gyakorlata a személyiségi jogok megsértését csak abban az esetben tartja megállapíthatónak, ha a jogsértő magatartásából közvetlenül vagy közvetve, de egyedileg megállapítható a sértett személye. Ily módon, ha valaki a gyűlöletbeszéd címzettjének tekinti magát, de a személye a gyűlölködő megnyilvánulás alapján nem válik egyedileg beazonosíthatóvá, eszik a polgári jogi igényérvényesítés lehetőségétől. A Javaslat ezért rögzíti, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat a magyar nemzet, a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösségek méltóságának a megsértésére. A Javaslat alapján az ilyen, a közösségeket sértő megnyilvánulások esetén lehet az emberi méltóság megsértése miatti igényeket bíróság előtt érvényesíteni. A Javaslat alapján lehetőség nyílik arra, hogy a polgári jog szabályai szerint a sérelmet szenvedettek személyiségi jogaik megsértése miatt fellépjenek.”
- [20] Az Alaptörvény módosításának indokolása a „gyűlöletbeszéd” mellett a „gyűlölködő megnyilvánulás” kifejezést is használja. Az Alkotmánybíróság ehhez kapcsolódóan rámutat, hogy joggyakorlata szerint az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdése szerinti véleménynyilvánítás joga „magában foglal a szóbeli vagy írásbeli kommunikáción túli aktusokat is”; „a véleménynyilvánító nemcsak szavakkal, hanem például képek, szimbólumok használatával vagy ruhadarabok viselésével is megoszthatja gondolatait – a jelképhasználatban megnyilvánuló szimbolikus beszéd a véleményszabadság klasszikus kérdései közé tartozhat [vö. legutóbb 4/2013. (II. 21.) AB határozat]” {3089/2019. (IV. 26.) AB határozat, Indokolás [25]}. Mint ahogy a véleménynyilvánítás eszköztára és a véleménynyilvánítás jogának a hatálya is szélesebb a verbális kifejezéseknél, úgy az Alaptörvény IX. cikk (4) és (5) bekezdése az egyének, illetve a közösségek méltóságát a hétköznapi „szólásokon” túli más kommunikatív tettekkel szemben is védelemben részesíti. Az Alkotmánybíróság ezzel összefüggésben hangsúlyozza, hogy „annak megítélése, hogy az adott kommunikatív cselekmény valóban a szólásszabadság hatálya alá tartozik-e, több tényező összetett értékelése alapján dönthető csak el. [...] [E]gy tett véleménynyilvánításként kezelésének szükséges, de semmiképp sem elégséges feltétele, hogy a cselekményt elkövető a véleménye kifejezésének céljából cselekedjen – annak ellenére, hogy egy tett véleményszabadság oldaláról történő megítélése szempontjából a jogalkalmazónak elsődlegesen azt kell vizsgálnia, hogy a cselekvőnek mi volt a célja, illetve motívuma a cselekvése során. A véleményszabadság alkalmazásához ugyanis az is szükséges, hogy a közlés választott formája objektív módon is alkalmasnak tekinthető eszköze, közvetítője legyen gondolatok közlésének [1/2019. (II. 13.) AB határozat, Indokolás [36]].” {3089/2019. (IV. 26.) AB határozat, Indokolás [26]}
- [21] Az Alkotmánybíróság eddig még érdemben nem alkalmazta az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdését, de a cikk (4) bekezdését már több határozatában is értelmezte. Tekintettel arra, hogy az Alaptörvény IX. cikk (4) és (5) bekezdését egyazon Alaptörvény-módosítás iktatta be, mindkét rendelkezésnek – közvetlenül vagy közvetve – egyaránt az emberi méltóság védelme a célja, valamint a két rendelkezés hasonló megszővegezését alapul véve („[a] véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat [mások, illetve meghatározott közösségek] méltóságának a megsértésére”) az Alkotmánybíróság az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdése értelmezésekor kiindulópontnak tekintette a (4) bekezdésre vonatkozó joggyakorlatát.
- [22] Az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdését értelmező döntésekben az Alkotmánybíróság megállapította, hogy „az emberi méltóságból fakadó becsületvédelem, jó hírnév [...] a véleményszabadság és így a közügyeket érintő szólás alkotmányosan igazolható korlátját jelenti. Nyilvánvaló emellett az is, hogy nem a közéleti véleménynyilvánítás szabadságával él, aki a másik személy emberi mivoltában való megalázása érdekében használ súlyosan bántó, vagy sértő kifejezéseket. Ennek megfelelően az emberi státuszt közvetlenül megtestesítő emberi méltóság a közéleti vita szabadságának határvonalát jelöli ki. A közügyeket vitató szólásnak az emberi méltóság e korlátozhatatlan, az emberi státuszt meghatározó lényege előtt kell engednie.” [13/2014. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [29]; 3348/2018. (XI. 12.) AB határozat, Indokolás [26]} Az Alkotmánybíróság joggyakorlata szerint „[a] véleményszabadság nemcsak bizonyos felfogások vagy eszmék, hanem magának a véleménynyilvánításnak a lehetősége előtt nyit szabad utat. [...] A közhatalom, illetve a közhatalmat gyakorlók ellenőrzése és a közvélemény tájékoztatása, figyelmének felhívása érdekében pedig bizonyos fokú túlzást, provokációt is

magukban foglalhatnak. Éppen ez adja ugyanis a plurális és sokszínű demokratikus berendezkedésű társadalmak alapját. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdésében foglaltakra is figyelemmel, a korábbi alkotmánybírósági gyakorlathoz képest hangsúlyozza ugyanakkor, hogy a véleményszabadság határa mások emberi méltóságából fakadó becsület és jó hírnév védelme. Vagyis a véleményszabadság már nem nyújt védelmet az olyan öncélú, a közügyek vitatásának körén kívül eső, így a magán-, vagy családi élettel kapcsolatos közlésekkel szemben, amelyek célja a pusztán megalázás, illetve a bántó vagy sértő kifejezések használata, vagy más jogsérelem okozása {vö. [...] 7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [62]}. Ezen kívül nem védelmezi a közéleti vitában kifejtett véleményt sem, ha az abban megfogalmazottak az emberi méltóság korlátozhatatlan magját sértik, így az emberi státusz nyilvánvaló és súlyos becsmérlésében öltenek testet {vö. [...] a 7/2014. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [60] és [62]}. {13/2014. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [40]; megerősíti: 3145/2018. (V. 7.) AB határozat, Indokolás [59] és [65]} Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdését értelmező újabb határozatában arra is rámutatott, hogy „a rendelkezés a véleménynyilvánítás szabadságának határát jelöli ki, ez a határ ugyanakkor nem valakinek a megsértése, hanem az emberi méltóság megsértése. A személyiséget szubjektíve sértő, de az emberi méltóság sérelmét el nem érő kifejezéseket az Alaptörvény IX. cikke védi.” {3048/2020. (III. 2.) AB határozat, Indokolás [31]}

- [23] Az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdésének szövegére, céljára, illetve az Alkotmánybíróság fent idézett joggyakorlatára figyelemmel megállapítható, hogy a magyar nemzet, a nemzeti, etnikai, faji és vallási közösségek méltósága védelmében a véleménynyilvánítás szabadsága és így a közügyeket érintő szólás alkotmányosan korlátozható. A véleményszabadság már nem nyújt védelmet a közösségekkel kapcsolatos olyan öncélú, a közügyek vitatásának körén kívül eső közléseknek, amelyek célja a pusztán gyűlölködés, a közösséghez tartozó személyek emberi mivoltában való megalázása, a súlyosan bántó vagy sértő kifejezések használata, illetve más jogsérelem okozása. Ilyen célra nem irányulhat a véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása. A közéleti vitában kifejtett vélemény megfogalmazása sem járhat az emberi méltóság korlátozhatatlan magjának sérelmével, így a közösséghez tartozó személyek emberi státuszának nyilvánvaló és súlyos becsmérlésével.
- [24] A véleménynyilvánítás szabadságának határa ugyanakkor nem valamely közösségnek (illetve a hozzá tartozó egyes személyeknek) a megsértése, hanem a közösség méltóságának megsértése. A közösség méltóságának megsértése nem azonos a közösség megsértésével, s még kevésbé a közösség egyes tagjai érzéseinek megsértésével. A közösséghez tartozó egyén emberi méltóságának a közösséghez való tartozásával összefüggő megsértése természetesen az egyén szubjektív érzéseinek a megsértését is eredményezi. Visszafelé ez azonban nem törvényszerű: a közösség valamely tagja szubjektív értékítéletének, érzelmi beállítottságának vagy esetleges érzékenységének a megsértése nem feltétlenül jelenti az illető emberi méltóságának, illetve a közösség méltóságának a megsértését. Az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdésében nevesített közösségekhez tartozó egyes személyeket szubjektíve esetlegesen sértő, de emberi méltóságuk sérelmét el nem érő kifejezéseket az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdése védi.
- [25] A fenti megállapítások fényében értelmezhető az Alaptörvénnyel összhangban a Ptk. 2:54. § (5) bekezdése. A kifejtettekre tekintettel feltétlenül „súlyosan sértő”-nek, illetve „kifejezésmódjában indokolatlanul bántó”-nak minősíthető a közlés, ha a közösség tagjai emberi méltóságának korlátozhatatlan magját sérti, illetve ha egyébként öncélúan a közösség, illetve tagjai méltóságának a megsértésére irányul.
- [26] További vizsgálatot igényel azonban, hogy milyen esetben minősül „kifejezésmódjában indokolatlanul bántó”-nak egy olyan vélemény, amely kifejtésének célja valamely közügy megvitatása. Az egyik lehetséges megközelítés szerint kimeríti a fenti fordulatot, ha a véleménynyilvánító kereshetett volna az adott közösség szempontjából semleges vagy nem bántó kifejezési formát is a vélemény közlésére. Ez a megközelítés azonban több szempontból sem védhető. Egyrészt, a véleménynyilvánítás szabadságának aránytalan korlátozásához vezetne, ha csak olyan vélemények lennének jogszerűek, amelyeket az elképzelhető legkevésbé bántó stílusban és formában fogalmaznak meg. Másrészt, ez a megközelítés figyelmen kívül hagyja, hogy a közlés gondolati tartalma és a formája még verbális kommunikáció esetén is szorosan összefügg egymással, képek és kommunikatív tettek esetén pedig kifejezetten a kettő – gyakran szétválaszthatatlan – egysége alkotja a véleményt. Harmadrészt, ez a megközelítés nem támasztható alá a törvény szövegével sem, ugyanis az nem minden sértő vagy kifejezésmódjában bántó közléssel, hanem csak a súlyosan sértővel és az indokolatlanul bántóval szemben nyújt védelmet.
- [27] Egy másik lehetséges megközelítés szerint – közügy megvitatása esetén, különösen, ha a közhatalom, illetve a közhatalmat gyakorlók ellenőrzése és a közvélemény tájékoztatása, figyelmének felhívása a cél – a vélemény kifejezésének a választott formája, stílusa nem lehet következtlenül vagy túlzóan bántó, de a bírálat, irónia, bizonyos fokú provokáció, adott esetben enyhén sértő vagy bántó közlések is a véleménynyilvánítás szabadsá-

gának védelme alatt maradnak. Ez az értelmezés illeszkedik a törvény szövegéhez, figyelembe veszi a véleményalkotó stílusválasztási szabadságát, és nem vezet a véleménynyilvánítás szabadságának aránytalan korlátozásához sem. Az Alkotmánybíróság felhívja továbbá a rendelkezést alkalmazó bíróságok figyelmét, hogy adott közlés üzenetét, célját, illetve sértő vagy bántó voltának mértékét a vitatott közlés tartalma és formája mellett az adott médiumon belüli kontextusára, valamint a társadalmi környezetre tekintettel lehet kellő alapos-sággal megítélni. Ha egy közösséget hazánkban történetileg súlyos sérelmek értek, illetve ha a jelenkorban ismétlődő támadásoknak van kitéve, akkor az adott közösségnek a társadalmon belüli méltósága sérülékenyebbnek tekinthető.

- [28] Az Alkotmánybíróság a vallási közösségek vonatkozásában külön hangsúlyozza, hogy az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdése nemcsak a társadalmon belül kisebbségben lévő vallási közösségeknek nyújt védelmet, hanem olyan közösségnek is, amelyhez tartozó személyek a társadalom egészéhez viszonyítva adott esetben többséget alkotnak. Ez következik az Alaptörvény XV. cikk (1) és (2) bekezdése szerinti törvény előtti egyenlőség elvéből és a hátrányos megkülönböztetés tilalmából is, amelyek alapján a jognak az érintetteket azonos méltóságú személyként kell kezelnie. Az Alaptörvény a Nemzeti Hitvallásban kifejezésre juttatja, hogy „[e]l ismerjük a kereszténység nemzetmegtartó szerepét”, és „[b]ecsüljük országunk különböző vallási hagyományait”. Mindezekre figyelemmel a keresztény vallási közösségek méltóságát – számarányuktól függetlenül – is kétségtelenül megilleti ugyanaz a szintű jogvédelem, amelyben más vallási közösségek részesülnek.
- [29] 3. Az Alkotmánybíróság ezek után a bemutatott alkotmányos mércéből kiindulva, az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló egyedi ügygel összefüggésben értékelte, hogy a támadott ítéletekbe foglalt jogértelmezés összhangban áll-e az emberi méltósághoz való jognak az Alaptörvény II. cikkében, illetve ezzel összefüggésben IX. cikk (5) bekezdésében garantált védelmével.
- [30] Az elsőfokú bíróság ítéletével az indítványozók keresetét elutasította. Az ítélet szerint az alperesek a kifogásolt tevékenységüket egy közéleti kérdéshez – a lengyelországi abortusztörvény elfogadásához – kapcsolódóan szervezett, a gyülekezési jog által védett rendezvényen, közéleti vita keretében fejtették ki. A megmozdulás keretében előadott színjáték a katolikus egyház abortusszal kapcsolatos nézeteinek kritikája, a lengyel katolikus egyház ugyanis a lengyelországi abortusztörvény körüli társadalmi, politikai vitában határozottan állást foglalt. A bíróság szerint, mivel „a katolikus egyház az abortuszvitában meglehetősen markáns véleményt képvisel, így a katolikus vallással azonosuló személyeknek a hasonlóan erőteljes kritikát is tűrniük kell”. A bíróság szerint „[a]mennyiben szimbolikus jellegű cselekményekkel történik a vélemény kifejezése, szükségszerű, hogy a vélemény tárgyát képező szervezet vagy közösség, jelen esetben a katolikus egyház szimbólumait kell felhasználni az előadás jelképrendszerében, ezért a ruházat, a liturgiai elemek felhasználása nem volt öncélú”. A bíróság úgy ítélte meg, hogy „[a]z alperesek szándéka nem a katolikus hit gyalázása, hanem a katolikus egyháznak és a hívők közösségének az abortuszvitában elfoglalt álláspontját érintő éles, gúnyos kritikája volt, amely a véleménynyilvánítási jog által védett magatartásforma”. Az elsőfokú bíróság végül arra a következtetésre jutott, hogy „az előadás nem valósította meg a Ptk. 2:54. § (5) bekezdésében írt súlyos sérelmet, illetve megjelenésmódjában nem volt olyan mértékben indokolatlanul bántó, hogy az alperesek közéleti vitában történő véleménynyilvánításhoz fűződő jogának korlátozását indokolja” {lásd a Kúria ítélete, Indokolás [6]}.
- [31] A másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta, megállapította a jogsértést, és jogkövetkezményeket is megállapított. Az ügyben érintett alapjogok ütközése és korlátozásának mérlegelése eredményeként a másodfokú bíróság arra a meggyőződésre jutott, hogy „önmagában kétségbe vonható az is, hogy az alperesek sérelmezett magatartása értékelhető-e egyáltalán az abortusz kérdéskörében kifejtett véleményként”. A bíróság szerint „[a]zt a felperesek sem vitatták, hogy az ún. abortuszvita közéleti vita, annak tárgyát a művi terhességmegszakítás engedélyezése, illetve tiltása képezi. A katolikus egyház képviselői közismerten ellenzik és elítélik a művi terhességmegszakítást. Az alperesek nem voltak elzárva attól, hogy a közéleti vita keretében kifejtsék ezzel szemben álló véleményüket. Az adott esetben egy olyan performansz bemutatására került azonban sor, amely még a katolikus egyházi szertartásokat kevéssé ismerő személyek számára is érthető módon gyalázkodó, sértő, megalázó tartalommal bírt. A katolikus vallás liturgiájának részét képező szentáldozás központi eleme az, amikor a hívők a szertartásban Jézus Krisztus testét veszik magukhoz. Az alperesek az áldozás szertartását gyalázták meg akkor, amikor a Krisztus testét jelképező ostyát »abortusztablettára« cserélve a tablettát az I. rendű alperes »Krisztus teste« kijelentés kíséretében a II. rendű alperes és más résztvevők nyelvére helyezte, a II. rendű alperes a szertartásban résztvevő híveket utánozva a tablettát elfogadta, míg a III. rendű alperes a jelenet felhangosításában, annak nagy nyilvánossághoz való eljuttatásában segédkezett. Ezen magatartások súlyosan sértették a katolikus egyház tagjainak személyiségjegyét, miután számukra Jézus

maga az élet, az abortusztabletta használata pedig a bűn, az a »Ne ölj!« parancsolat megszegését jelenti. A sérelmezett magatartás objektív szemléletmóddal való megítélése alapján egyértelműen a vallás meggyalázásának minősül. Ugyanakkor a gúnyolódó cselekmény nem mutatta meg az alperesek abortuszkérdésben elfoglalt álláspontját. Az előadás részeként az abortusztabletta nyelvre helyezése a Krisztus teste közlés kíséretében nem volt értelmezhető az egyház abortuszvitában elfoglalt álláspontjának a kritikájaként. Ezért az abortusztablettával történő »áldoztatás« kifejezetten a felperesek vallását gyalázó magatartásként volt értékelhető, amely a Ptk. 2:54. § (5) bekezdésében meghatározott feltételeket kimerítette, a katolikus közösséget nagy nyilvánosság előtt súlyosan sértette.” (Lásd a Kúria ítélete, Indokolás [8])

- [32] A Kúria a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. A Kúria döntése az alkalmazandó alaptörvényi és törvényi rendelkezések, valamint a Ptk. 2:54. §-ának (5) bekezdéséhez fűzött törvényi indokolás ismertetését követően megállapította, hogy „az alperesek a kifogásolt előadásukkal a művi terhességmegszakítás (abortusz) engedélyezése vagy tiltása körül kialakult társadalmi, közéleti vitában jelenítettek meg az álláspontjukat”. A bíróság értékelése szerint „[a]z abortusztilalom ellen szervezett megmozdulásból a külső szemlélő számára érzékelhető volt, hogy a pap beszédét és az előadott jelenetet ironikusan kellett értelmezni. Az alperesek az adott közéleti vitában a katolikus egyházzal szemben képviselt álláspontjukat a gúny eszközével fejezték ki”; s „[a] vélemény kifejezésének egyik eszköze lehet a gúny”. Az ítélet idézte az Alkotmánybíróság több határozatát is, köztük a 8/2018. (VII. 5.) AB határozatot, amely alapján „az egyházi tisztséget viselők is kötelesek a kritikát fokozottabban tűrni, ha saját egyéni döntésük alapján a vallási közösségük életéhez szorosabban kötődő szférából kilépve, a közéleti vitákban és a politikai történésekben aktív szerepet vállalva vesznek részt”. A Kúria a döntése során kiemelt jelentőséget tulajdonított az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJB) által az *Otto-Preminger-Institut kontra Ausztria* (13470/87) 1994. szeptember 20. ügyben (a továbbiakban: *Otto-Preminger-Institut* ügy) hozott ítéletnek, amelyre az alapügyben mindkét fél hivatkozott.
- [33] A Kúria az ítélet alapján rögzíti, hogy az EJB szerint „a véleménynyilvánítás szabadsága egyike a demokratikus társadalom alapjainak, amely alkalmazandó nem csupán azon információkra és elképzelésekre, amelyek kedvezőek vagy ártalmatlanok, illetve amelyek csupán véleménykülönbséget fejeznek ki, hanem azokra is, amelyek sokkolják, sértik vagy zavarják az államot vagy lakosság bármely részét. Ugyanakkor e jog gyakorlása szükségképpen együtt kell, hogy járjon azzal a kötelezettséggel is, hogy amennyire lehetséges elkerüljék az olyan kifejezéseket, amelyek szükségtelenül támadóak és nem járulnak hozzá a közügyek szabad megvitatásához.” A Kúria szerint az EJB „a véleménynyilvánítás szabadságának a védelmét fontos vizsgálandó kritériumok teljesüléséhez kötötte; [e]zek többek között a közügyek szabad megvitatásához való hozzájárulás ténye, a lealacsonyítás és az öncélú vallásgyalázás hiánya, a nyilvánosság terjedelme és a konkrét helyszín és helyi tényezők figyelembevétel; [m]indezen együttes értékelésével a Kúria az *Otto-Preminger-Institute* és a jelen ügy alapvető különbségét állapította meg, olyan különbséget, amely az utóbbi esetben nem igényli a véleménynyilvánítás szabadságának állami korlátozását.” A fentiekből következően a Kúria az elsőfokú bírósághoz hasonlóan arra az álláspontra helyezkedett, hogy „a művi terhességmegszakítás engedélyezése körül kialakult társadalmi vitában a véleményét határozottan kinyilvánító egyház, annak tagjai, és értelemszerűen az adott vallási közösséghez tartozó hívők is szélesebb körben, mintegy a közszereplőkhöz hasonlóan kötelesek az ugyancsak markáns kritikát tűrni, függetlenül attól, hogy nem minősülnek közszereplőnek”. A Kúria abban is egyetértett az elsőfokú bírósággal, hogy „a katolikus egyházzal szemben megfogalmazott álláspont megjelenítéséhez a katolikus szertartás egyes kellékeinek felhasználása a vélemény kifejezéséhez indokolt volt, [...] nem volt öncélú”. A jogsérelem megítélésénél a Kúria – egyebek mellett – azt is figyelembe vette, hogy „az alperesek magatartása vallási békétlenséget nem idézett elő, vallásellenes érzelmeket nem szított, jelentős társadalmi hatása nem volt”. Mindezek alapján a Kúria arra a következtetésre jutott, hogy a perbeli esetben „az alperesek részéről a véleményük kifejezéséhez a vallási szertartás megjelenítéséhez az egyes liturgiai elemek felhasználása az adott vallási közösséghez tartozók számára lehet ugyan sértő, miután azonban a szertartás megjelenítése nem volt az objektív mérce” – tehát nem „az érintett személy egyéni érzékenysége”, hanem a „társadalmi közfelfogás” – „szerint súlyosan sértő, vagy kifejezésmódjában indokolatlanul bántó, a jogsérelem nem állapítható meg” (lásd a Kúria ítélete, Indokolás [13]–[29]).
- [34] A bírósági döntések vizsgálata alapján az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a támadott bírósági ítéletek felismerték az ügy alapjogi összefüggéseit, azonosították az Alaptörvény alkalmazandó rendelkezéseit, tekintetbe vették a véleménynyilvánítás szabadságával kapcsolatos alkotmánybírósági joggyakorlat főbb tételeit, s a Kúria figyelemmel volt a Ptk. 2:54. § (5) bekezdésének céljára is. A támadott ítéletek az Alkotmánybíróság által a jelen határozatban korábban kifejtettekkel összhangban rögzítették, hogy a jogsértés megítélése szempontjából jelentősége van a vitatott közlés céljának, hogy annak kifejtésére közéleti vita keretében kerül sor,

továbbá hogy a véleménynyilvánítót megilleti a stílusválasztás szabadsága is. A két támadott ítélet – részben eltérő megfogalmazásban – úgy foglalt állást, hogy a közéleti kérdésben megnyilvánuló vallási közösség tagjai kötelesek eltérni az erőteljes kritikát. Ez az értelmezés annyiban helytálló, hogy „mivel a politikai véleményszabadság fókuszában elsősorban maguk a közügyek, nem pedig a közszereplők állnak, a közügyekre vonatkozó szólnások mindegyike fokozott védelem alá tartozik”, ezért a közügyek vitatása adott esetben – a konkrét társadalmi vita erejéig – a közszereplőknél szélesebb személyi kört érinthet {vö. 7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [57]}. Az előbbiekből következően a közéleti kérdésben megnyilvánuló vallási közösséget érő értékelések és bírálatok áttételesen természetesen a vallási közösségnek a nyilvánosság előtti vitában részt nem vevő tagjaira is kihathatnak. Nem igazolható azonban, hogy általában a vallási közösség tagjainak méltóságát – önmagában a közösséghez tartozásuk miatt – a jognak ugyanazokkal a megszorításokkal kellene védenie, mint akár a vallási közösség közszereplést vállaló képviselőinek személyiségi jogait {vö. 8/2018. (VII. 5.) AB határozat, Indokolás [24]}. Az Alkotmánybíróság arra is felhívja a figyelmet, hogy a közszereplő politikusokat is megilleti a személyiségvédelem, ha az értékítélet a személyüket magán- vagy családi életükkel kapcsolatban érinti {vö. 7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [62]}; ehhez hasonlóan a vallási közösségek tagjai sem kötelesek a közösségük hitelveit, szertartásait és gyakorlatait – a közügyek vitatásától függetlenül, öncélúan – sértő vagy bántó közléseket eltérni. A jelen ügyben hozott bírósági döntések megállapításával egyetértve, a vallási közösségnek a közügyek megvitatásával összefüggő kritikája során – különösen a vélemény képi vagy kommunikatív tettek útján történő kifejezése esetén – nem eleve öncélú és jogsértő a vallási közösség jelképeinek felhasználása (az indítványozók a kritikus színjáték jogszerűségét általánosságban nem is vonták kétségbe). Ugyanakkor, ahogy azt az Alkotmánybíróság korábban megállapította, nem verbális kifejezések esetén a véleményszabadság alkalmazásának feltétele, hogy „a közlés választott formája objektív módon is alkalmasnak tekinthető eszköze, közvetítője legyen gondolatok közlésének” {3089/2019. (IV. 26.) AB határozat, Indokolás [26]}.

- [35] A másodfokú bíróság ítélete kétségbe vonta, hogy az alperesek sérelmezett magatartása (az abortusztablettával történő „áldoztatás”) értelmezhető lett volna az alperesek abortuszkérdésben elfoglalt álláspontjaként vagy az egyház álláspontjának kritikájaként. Az elsőfokú bíróság és a Kúria ítélete az alperesek teljes előadását egységesen közügy megvitatásaként értékelte, a sérelmezett magatartás véleménytartalmát külön nem vizsgálta. Ugyan egy vitatott közlés megítélésénél támpontot nyújt annak kontextusa, azonban egy egyébként sértő vagy bántó kifejezés használatát nem teszi jogszerűvé annak egy társadalmi vita keretében történő közlése, ha értékelhető véleményt nem hordoz, vagy ha a vitába következetesen nem illeszkedik. Ilyen esetekben – egyéb azonosítható cél hiányában – felmerül annak lehetősége is, hogy a közlés valójában az érintett közösség méltóságának a megsértésére irányul, amit az Alaptörvény kifejezetten tilt; de ilyen irányultság megállapításának hiányában is indokolatlanul bántónak minősíthető.
- [36] Az előbbiekkal kapcsolatban az Alkotmánybíróság megjegyzi: az Otto-Preminger-Institut ügyben – ahogyan azt a Kúria is idézte – az EJEB a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlásánál megkövetelte, hogy „amennyire lehetséges elkerüljék az olyan kifejezéseket, amelyek szükségtelenül támadóak és nem járulnak hozzá a közügyek szabad megvitatásához”; mindazonáltal a támadott bírósági ítéletek ezeknek a kritériumoknak a teljesülését a lényegileg sérelmezett magatartás vonatkozásában nem vizsgálták meg. Összefoglalva: a támadott ítéletek elismerték az indítványozókat vallási közösségükön keresztül ért sérelem létét; ugyanakkor a sértő közlést alkotmányosan védett véleménynyilvánításnak fogadták el, anélkül, hogy a konkrétan sérelmezett magatartás véleménytartalmát és a közügy megvitatásához való hozzájárulását megvizsgálták volna; ebből következően nem vizsgálták meg kellő körültekintéssel azt sem, hogy a vitatott közlés nem az érintett közösség megsértésére irányult-e; a sértő közlés vonatkozásában pedig a vallási közösség tagjai számára a közszereplőkhöz hasonlóan széles tűrési kötelezettséget állapítottak meg. Ezek következtében az indítványozók vallási közössége méltóságának védelme – a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlásával nem indokolhatóan – csorbát szenvedett.
- [37] Mindezek alapján az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Kúria ítélete, valamint az elsőfokú bíróság ítélete megsértette az indítványozóknak az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdésével összefüggésben a II. cikkben rögzített jogát, ezért a támadott ítéleteket az Abtv. 43. § (1) és (4) bekezdése alapján megsemmisítette.
- [38] Az Alkotmánybíróság ismételen hangsúlyozza, hogy hatáskörének korlátai miatt nem arról foglalt állást, hogy a jelen ügyben az indítványozók által kifogásolt konkrét cselekmény súlyosan sértette vagy indokolatlanul bántotta-e a katolikus vallási közösséget és ezen keresztül az indítványozók emberi méltóságát. Ezeknek a kérdéseknek a megítélése – valamint jogsértés esetén a jogkövetkezmények megállapítása – a történeti tényállás egészét figyelembe véve a bíróságok feladata lesz a jelen határozat következtében lefolytatandó bírósági eljárásban;

amely során azonban az Abtv. 43. § (3) bekezdése alapján alkotmányjogi kérdésekben a jelen határozat szerint kell eljárni.

- [39] 4. A jelen határozat indokolásban részletesen kifejtettek alapján az Alkotmánybíróság kiemeli: ha egy intézményszerű vallási közösség egy közéleti kérdésben megnyilvánul, akkor a vallási közösség véleménye is vitatható, sőt alkotmányosan védett az is, ha a kritika a gúny formáját ölti. Különbséget kell azonban tenni a vallási közösség kritizálása és magának a vallásnak a kigúnyolása között. A vallási hitelt, vallási jelképet, vallásos cselekményt vagy szertartást kigúnyoló véleménynyilvánítás a vallási közösség, illetve annak tagjai méltóságának védelme érdekében korlátozható az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdése alapján.
- [40] Az Alkotmánybíróság emlékeztet arra, hogy mind a véleménynyilvánítás és a sajtó szabadsága, mind pedig a lelkiismeret és a vallás szabadsága az európai civilizáció és a magyar alkotmányos hagyomány alapvető értékei közé tartoznak. Az Ptk. 2:54. § (5) bekezdésének alkalmazásakor a bíróságoknak, illetve legfőbb bírósági szervként a Kúriának, valamint – az Alaptörvénnyel összhangban történő értelmezés kérdésében – végső soron az Alkotmánybíróságnak felelőssége a közbeszédet a méltányosság és mértékletesség olyan középvezetési vonalán tartani, amely egyaránt biztosítja a közügyek demokratikus megvitatását és a vallási közösségeknek a társadalmon belüli békés együttélését.
- [41] 5. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdésével összhangban álló bírósági ítélezési gyakorlat kialakításának elősegítése érdekében az Abtv. 44. § (1) bekezdésének második mondata alapján elrendelte a határozatnak a Magyar Közlönyben történő közzétételét.

Budapest, 2021. február 2.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Dienes-Oehm Egon
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Handó Tünde
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Horváth Attila
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Imre
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Miklós
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Salamon László
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Schanda Balázs
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szabó Marcell
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szalay Péter
előadó alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szívós Mária
alkotmánybíró helyett

Dr. Czine Ágnes alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [42] Egyetértek a rendelkező részben foglalt döntéssel, ugyanakkor lényegesnek tartom az alábbiak kiemelését.
- [43] Az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdése – az Alaptörvény negyedik módosításával kiegészített rendelkezésével – egyértelművé teszi, hogy „[a] véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat a magyar nemzet, a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösségek méltóságának a megsértésére”. E rendelkezés célja, hogy megteremtse annak alkotmányos alapjait, hogy a közösségek méltóságának megsértése esetén polgári jogi eszközökkel lehessen szankcionálni a gyűlölködő megnyilvánulások bizonyos eseteit. Az Alaptörvény módosítására pedig azért volt szükség, mert „[a]z Alkotmánybíróság erre vonatkozó korábbi gyakorlata világossá tette, hogy törvényi szinten nem biztosítható hatékony fellépés a gyűlöletbeszéddel szemben” (lásd az Alaptörvény negyedik módosításának normaszöveg-javaslatához fűzött indokolást).
- [44] Az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdésének különleges jelentősége abban áll, hogy alaptörvényi háttérrel ad a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozására azokban az esetekben, amikor az gyűlölködő megnyilvánulásokban ölt testet. A véleménynyilvánítás szabadsága ugyanakkor ennek következtében nem veszíti el kiemelten védett alapjogi jellegét.
- [45] Az Alkotmánybíróság évtizedek óta töretlen gyakorlata szerint ugyanis a véleménynyilvánítás szabadsága kiemelten védett alkotmányos érték. A demokratikus jogállamokban alapvető követelmény, hogy a társadalom valamennyi polgára szabadon fejthesse ki gondolatait, szabadon válhasson a közvélemény alakítójává. A társadalmi és politikai, vagyis a közéleti viták szabadsága és sokszínűsége nélkül ugyanis nincsen szabad közvélemény, és nincsen demokratikus jogállam {7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [39]}. Az Alkotmánybíróság már korai gyakorlatában hangsúlyozta, hogy a szabad véleménynyilvánítás a demokratikus közvélemény kialakításának és fenntartásának kiemelt garanciája, amely egyben a pluralizmuson alapuló társadalom nélkülözhetetlen forrása [30/1992. (V. 26.) AB határozat, ABH 1992, 167, 170–171].
- [46] Az Alkotmánybíróság hivatkozott gyakorlatára figyelemmel ezért különös jelentősége van azoknak az – a jelen ügyben kidolgozott – értelmezési szempontoknak, amelyek a véleménynyilvánítási szabadság korlátját eredményezhetik.
- [47] Az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdésével összefüggésben is elsősorban arról szükséges dönten, hogy az adott közlés a közügyekben való megszólalást, közérdekű vitában kifejtett álláspontot tükröz-e, vagyis a közügyek szabad vitatásával áll-e összefüggésben. Ennek megítéléséhez pedig vizsgálni kell a közlés megjelenésének módját, körülményeit és a vélemény tárgyát, társadalmi kontextusát.
- [48] Ezen szempontok alapján úgy gondolom, hogy a jelen ügyben az Alkotmánybíróság megalapozottan jutott arra a következtetésre, hogy a támadott ítéletek alaptörvény-ellenesek. A bíróságok ugyanis az ügyben vizsgált közlés társadalmi kontextusát nem értékelték kellő súlyal, és nem mérlegelték, hogy az alperesek magatartása a katolikus közösség méltóságát mennyiben érintette, illetve sértette. Az alperesek kifogásolt magatartása a katolikus vallás liturgiájának központi elemét használta fel arra, hogy közéleti vitában véleményt közvetítsen. Azt ugyanakkor az eljáró bíróságok nem vizsgálták, hogy az alperesek részéről kifejtett magatartás alkalmas volt-e az adott közéleti vitában elfoglalt álláspont közvetítésére.

Budapest, 2021. február 2.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
alkotmánybíró helyett

Dr. Pokol Béla alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [49] A rendelkező részi megsemmisítést támogattam, de az indokolás egy részét így nem tudtam elfogadni, így párhuzamos indokolásban fejtem ki álláspontomat.
- [50] Hibásnak látom az indokolásnak azt a kiindulópontját, hogy ha egy magatartás tiltását az egyszerű törvényhozási jog és e felett az alaptörvényi szabályozás is rögzíti – ahogy a jelen esetben –, akkor az alkotmánybíró-sági vizsgálatot már kirekesztené az adott magatartás vizsgálatából, és ezt kizárólagosan a rendes bíróság hatáskörében hagyná meg. Ehhez képest az én álláspontom az, hogy bár ilyenkor a magatartás tényeit és ennek bizonyítékait teljes terjedelemben valóban csak a rendes bíróságnak kell vizsgálnia, de az alaptörvényi norma tényeinek kereteit az általa biztosított alapjog fényében az Alkotmánybíróságnak is meg kell vizsgálnia szükség esetén, és ettől nem lehet eltiltva. Így az indokolás kezdő részét a IV/1. pontban (Indokolás [14]) teljes mértékben elhibáztam tartom.
- [51] Ebből ered, hogy én az alaptörvény-ellenességet nem azért állapítottam volna meg, mert a támadott bírói döntések „a sértő közlést alkotmányosan védett véleménynyilvánításnak fogadták el, anélkül, hogy a konkrétan sérelmezett magatartás véleménytartalmát és a közügy megvitatásához való hozzájárulását megvizsgálták volna; ebből következően nem vizsgál(hat)ták meg kellő alaposággal azt sem, hogy a vitatott közlés nem az érintett vallási közösség megsértésére irányult-e” (lásd az indokolás IV/3. pontját, Indokolás [29] és köv.) Ez ugyanis impliciten relativizálja a vallási közösségek megsértési lehetőségét, amennyiben a felmerült közügy megvitatásához való hozzájárulása megállapítható lenne. Ezzel szemben az én álláspontom szerint az Alkotmánybíróságnak elvi érveléssel kellett volna most mondania, hogy az egyes vallási közösségek hitrendszere számára lényeges szimbólumok és liturgiai eljárások még közügyek vitatása közben sem tehetők gúny tárgyává. Tudva, hogy ezzel a formulával az egyes vallási közösségek között nagy különbséget ismerne el az Alkotmánybíróság, mert az egyes vallási közösségek között nagy eltérés van a képi szimbólumok és liturgikus eljárások vallási hitrendszerük általi alkalmazásához. Például a különböző protestáns egyházak és a katolikus egyház eltérése kézenfekvő itt, de az iszlám vallás fokozott érzékenysége a szimbólumai szentségét illetően naponta tapasztalható vitákat váltanak ki Nyugat-Európa országaiban, de ezek a viták hozzánk is áttérjedhetnek, és már a mostani formula megfogalmazásakor ezt számba kell venni.

Budapest, 2021. február 2.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

- [52] A párhuzamos indokoláshoz csatlakozom.

Budapest, 2021. február 2.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Horváth Attila
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Salamon László
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szívós Mária
alkotmánybíró helyett

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/572/2020.
Közzétéve a Magyar Közlöny 2021. évi 25. számában.

